

Het tempo, o wee, het tempo . . .

De redevoeringen, en ook wel sommige geschriften, der huidige synodocratie bereiken soms haar propagandistisch-theatraal hoogtepunt, als ze komen tot de verzuchting: o, die vrijgemaakten, o die bezwaarden, o die Schilder, — wat hebben ze een *ijsselijk vlug tempo* aangenomen in de zaak van hun vrijmaking. Binnen enkele maanden was de zaak beslist. Neen, dan die goeie Hendrik de Cock! Die heeft er veel en veel langer over gedaan, eer hij er toe kwam te breken met de Ned. Herv. Kerk. Die heeft er bijna een paar jaar over gedaan. Maar die Schilder, o foel. Leek hij maar wat meer op onzen Hendrik de Cock!

Intusschen behoort ook deze verzuchting tot de nonsens, waarmee de synodocraten, zichzelf en het volk bedwelmen. Want het tempo, dat is niet bepaald door Schilder, doch **DOOR HEN ZELF**. En door niemand anders.

Wat Schilder betreft, u kent zijn visitekaartje? Het is geschreven door den zeer humanen Dr K. Dijk, den kerken gepraesenteerd door het modereamen zijner „synode“, gedrukt bij de N.V. U. M. J. H. Kok te Kampen. Er staat op: „deze afgezette predikant en ontslagen hoogleraar“. Het kaartje is gepraesenteerd aan alle kerkeraden in toelichting nummer 206 en 206veel.

Derhalve: „deze afgezette predikant.“

Welnu, vraag nu eens aan al die synodocratische orateurs en scribenten, hoe lang het geduurd heeft eer de Ned. Herv. Kerk „in generaal-synodaal verband“ zoo'n visitekaartje liet drukken voor Hendrik de Cock? U behoeft dan niet eens meer te vragen, hoe lang het geduurd heeft, eer een visitekaartje: „deze ontslagen hoogleraar“ gedrukt werd voor dien ander, dien men in de zeventiende eeuw uit het hoogleeraarsambt ontsloeg, en die dus niet Hepp of Van Schelven heette, hoogleraren, die zich openlijk verzetten tegen synodebesluiten van 1936 inzake de N.S.B. en de C.D.U., doch met wie de synodocratische leiders geen procesje-van-n-paar-maand begonnen zijn, omdat 't aan de leden van de V.U. niet gevallen was. Vraag dus alleen maar naar het tempo, inzake Hendrik de Cock, bepaald door de Ned. Herv. Kerk.

Het antwoord zal luiden:

De Cock kreeg jaren lang — van 1833—1835 — kans zich te verweren.

Maar de huidige synodocraten gaven daartoe geen kans. Hier ligt, meneer Schilder, onze beschuldiging. Verweer wordt niet afgewacht. Een antwoord, dat we nog altijd van u hebben moeten, nemen we niet eens in ontvangst. Hier ligt onze beschuldiging. En meteen vijf vragen. Wilt u maar antwoorden? Ja of neen? Antwoordt u niet, dan zullen we uit de door ons geconstateerde (!) zonde (we stellen ons dadelijk aan, alsof ze meteen voor God bewezen is) de consequentie trekken. M.a.w. dan wordt u toch geschorst. Antwoordt u wel, maar dan op uw manier, die we natuurlijk al lang kennen, want we kennen u zelf, dan wordt ge ook geschorst. Met heilbiede en broedergroet, de „Synode“. P.S. Antwoord binnen 14 dagen, niet vergeten, — anders, zie boven. Als boven.

Maar nu De Cock!

Met handhaving van al onze bezwaren tegen wat de Herv. Kerk in de jaren 1833/4 bestaan heeft tegen Hendrik de Cock moet het ons toch van 't hart dat de Ned. Herv. Kerk van de vorige eeuw tegen De Cock zich inzake het tempo fatsoenlijk gedragen heeft, en de „synode“ der Geref. Kerken tegen den derden opvolger van De Cock's zoon, d.w.z. tegen Prof. Dr K. Schilder, zóó grof-onfatsoenlijk, dat de Herv. Kerk er een *prachtig* figuur bij maakt.

Hier de bewijzen:

a) 4 Nov. 1833 aanklacht tegen De Cock.

b) 20 Dec. 1833 De Cock geschorst — maar dan heusch niet door de Algemeene Synode. Die deed toen zulke gekke dingen niet. Zelfs die niet.

c) Vervolgens protest van den kerkeraad van De Cock. Die had toen nog wat te vertellen. Die is zelfs er bij geweest, meer dan eens, als de heeren aan 't schorsen toe waren. In 1944 evenwel negeert men bij de gereformeerden de kerkeraden absoluut. Ondanks hun kerkenorde, die zulke schandelijke arrogantie uitdrukkelijk verbiedt, hetgeen reeds door eenige behoorlijke rechters publiek is uitgesproken.

d) Eveneens kwam er toen protest van De Cock zelf. Die had immers nog niet direct met de algemeene synode te doen. Maar in 1944 worden twee hoogleraren zoo naar direct door de generale

„synode“ geschorst! Waar zullen hun kerkeraden, waar zullen zij zelf, dan nog protesteeren? Het machtsapparaat van Dr H. H. Kuyper c.s. staat dadelijk klaar om den kerkelijken weg absoluut te verloochenen.

e) Daarna onderscheiden brieven van kerkeraad en De Cock aan het provinciaal kerkbestuur en aan den koning. Maar in 1944 krijgt geen enkele geschorste de kans, de provinciale synode in het geding te betrekken. De hiërarchie noemt een poging daartoe zelfs *revoluitie!*

f) Vervolgens: toezegging van het provinciaal kerkbestuur, dat 't de zaak De Cock zal onderzoeken. Verschijning van De Cock voor 'n commissie uit 't provinciaal bestuur. Maar wie krijgt in 1944 daartoe de kans? Niemand.

g) 1 April 1834 uitspraak van het Provinciaal Bestuur. Het is dus officieel in de zaak bezig. In 1944 — geen schijn of schaduw van zoo iets.

h) Daarna: protest van De Cock. En brief naar den koning.

i) Hierna: 29 Mei 1834 afzetting voor het provinciaal kerkbestuur.

j) Dus: schorsing op 20 Dec. 1833 en afzetting eerst op 29 Mei 1834. Vrij lange afstand tusschen de beide datums. Willen de huidige synodocraten hun menschen eens vertellen, hoe kort de afstand tusschen schorsing en afzetting was in de karikatuur-procedure-Schilder? Ze zullen alleen maar kunnen blozen, vooral als er Hervormden in de buurt zijn.

k) Maar met die afzetting is 't voor De Cock nog niet afgelopen. Want De Cock is afgezet door de provinciale instantie; hij heeft dus de kans, te gaan naar de algemeene synode. In 1944 evenwel heeft geen mensch die kans: de generale synode, manus-van-alles, pakt 't heele geval zelf aan, en doet alles alleen!

l) Zoo kan de kerkeraad van De Cock (die er nog altijd is, en er bij betrokken is) zich wenden tot de Provinciale Staten en naar het provinciaal kerkbestuur. 't Gebeurt ook. 't Geeft niets. Daarna gaat de kerkeraad naar de algemeene synode. Het was dus appèlzaak! Wie kreeg daar de kans toe in 1944? Niemand: men stuurt vanwege de „generale synode“ een bidbriefje aan de kerkeraden waarin deze worden vermaand — de pen van Dr K. Dijk is weer bij de hand — den Heere te bidden (!) om bekroning van de schorsing van Schilder met zijn goddelijken zegen (!), en waarin tevens zoo langs den neus weg verteld wordt, dat de bezwaarden ALLEEN naar de volgende generale synode zich hebben te wenden! De kerkelijke weg alweer opgebroken! En de kerkeraden loopen in de fuik.

m) Hierna, op 16 Juli 1834 inzake De Cock uitspraak der Generale Synode. Conclusie: het provinciaal kerkbestuur krijgt deels een openlijke afstraffing; de AFZETTING WORDT ONGEDAAN GEMAAKT, al blijft de schorsing gehandhaafd; en De Cock krijgt nog een half jaar tijd. (Vgl. brief van 18 Aug. 1834).

n) Hierna nog eens correspondentie met het Provinciaal Kerkbestuur.

o) En dan BINNEN dat half jaar afscheiding van De Cock. DIE WAS DUS NOG NIET EENS DEFINITIEF AFGEZET. En toch afscheiding!

Conclusie: laat die redenaars en schrijvers zich wegschamen.

De Cock brak VOOR zijn definitieve afscheiding. Schilder NIET.

De Cock heeft zijn tempo verhaast; Schilder niet. De Cock kreeg volop kans den kerkelijken weg te volgen. Schilder niet.

Met liet De Cock tijd van 4 Nov. 1833 tot 16 Januari 1835. In het geval-Schilder heeft het groepje, dat de (ver)leiding voor zich nam, de heele affaire bedisseld in een paar maand. Revisie (!) inbegrepen!

Het synodocratisch mes snijdt altijd aan twee kanten. Eerst jaagt men in ZIJN EIGEN TEMPO de zaak erdoor. Dan DANKT men den Heere voor 't tempo.

En als dan Schilder, die juist om dat tempo de heeren aan hun jas trok, HUN tempo noodgedwongen aanvaardt, en zijn conclusies trekt, dan zuchten zij: o wee, dat tempo, dat tempo . . .

Het nageslacht zal zijn verachting niet weerhouden. De synodalen zelf zijn er vandaag nog te verblind voor. Ze zijn vergeten, wat boven het Asser gerechtsgebouw staat, hoewel ze dat gebouw toch vaak gepasseerd zijn. Daar staat boven:

Sine instituta nulla libertas.

Dat wil, vrij vertaald, zeggen: o gij synodale dominees, vandaag kunt ge u wel ontdoen van al die conscientiekreten tegen zooveel schandelijks,

maar ge bedenkt niet, dat een kerk, die het recht schendt tegenover een man, die u niet aanstond, of ten faveure van leiders, die u wel aanstonden, straks ook u zelf zal beknotten in het recht, dat Christus aan Zijn kerken gaf.

Wat tempo?

Het uwe!

De Hervormde Kerk van 1834 was in dezen tienmaal beter dan gij. Geen wonder: corruptie optimi pessima. K. S.

BRIEVEN aan een jongeren tijdgenoot

Nr. 13.

Amice,

Je herinnert je zeker nog wel de opzienbarende onthulling, die destijds tegen Pinkster het land kwam in extase zetten: *Nieuw Nederland loopt van stapel!*

Het opgewekte geluid kwam destijds van den kant der Buchman-lieden. Onderscheiden predikanten — ook enkele van het instituut „De Gereformeerde Kerken in Nederland“ — deden mee (ze zijn stuk voor stuk thans fel-„synodaal“), en liepen zich het vuur uit de sloffen om de jongelui te vermanen, dat ze een „stillen tijd“ moesten houden voor 't naar binnen kijken; want dan kwam de Geest vanzelf wel naar buiten (ze vergaten, dat daar van binnen ook het Beest zit), en om hun te garanderen, dat een heel Nieuw Nederland van stapel liep. Het zou in house-parties zich laten kennen en verzamelen; het zou zich vereenigen in een super-kerkelijke symbiose, die dan, zonder eenige schriftuurlijke documentatie, louter en alleen vanwege dat „inwendig licht“, in „stillen tijd“ ontstoken, een geestelijke of Geestelijke symbiose, m.a.w. een gemeenschap (koinoonia) zou heeten. Alle kranten waren er vol van; en menig hotel niet minder.

Maar daar kwam de oorlog in 't zicht. Het van stapel geloopte Nieuw Nederland was bij de tewaterlating pardoos zóóver vooruitgeschoten, dat het nergens meer te bekennen viel. Als ik zoo de rijen overzie dergenen, die in gevangenschap, in concentratiekamp of anderszins hun reëel van stapel loopen voor Historisch Nederland met lijden of dood moesten bekoopen, dan vind ik er tientallen van mijn „hoog-kerkelijk“ gescholden vrienden onder. En niet één bekenden buchmanniaan.

Daarentegen zag ik destijds wel meer dan één prominenten buchmanniaan onder de vooraanstaande nationaal-socialisten. En uit hún hoek kwam ook het typische geluid van „Nieuw Nederland“, dat van stapel zou loopen.

„Nieuw Nederland“ — zoo heette ook één van die vele tijdschriften, waaraan en waarin de heeren zich te buiten gingen. „Maandblad voor Economie, Staatskunde en Cultuur“. Redactie: Dr R. van Genechten en E. J. Roskam. Heb je al eens het handschrift van mijnheer Roskam gezien? Dan sta je ervan te kijken, hoe die heer, nog wel onder de keur der nazi's — „de besten van het volk!“ — allerlei geleerde verhandelingen op zijn naam heeft kunnen zien stellen en een tijdschrift als het onderhavige kunnen dienen als redacteur. Enfin, — in nummer 2 van den 4den jaargang schreef de vroegere antirevolutionaire doopsgezinde predikant Ds G. Hofstede een artikel over „Coalitio Christiana Rediviva?“ (Herleefde christelijke coalitie?). Hij hief de bekende leuze aan: Wij willen een nieuwe orde bouwen; gerechtigheid en liefde (!) zullen de grondslagen der samenleving zijn; de verschillende volksdeelen zullen corporatief samenwerken; een nationale eenheid op socialistischen grondslag is gebiedende eisch!

Wat er van Ds Hofstede geworden is nadat hij dit schreef, weet ik niet. Hij heeft eens, toen hij nog antirevolutionair was, en een tikje favoriet was in de partij vanwege zijn doopsgezind-en-toch-Kuyperiaan-zijn, zijn Blokzijlschen preekstoel gebruikt om zijn hoorders qua kerkmenschen flink ervan langs te geven vanwege hun godsdienstige nivelleering; de tekst was toen: „wie zal mij water te drinken geven uit Bethlehems bornput?“ (2 Sam. 23:15); en de (motto)preek stuurde aan op het thema, dat alleen Bethlehems levend water heil brengen kan. Ik denk, dat Ds Hofstede zijn preekje van toen aan het van stapel loopende „Nieuw Nederland“ van meneer Van Genechten niet kwijt kon, en ook niet meer wilde.

Maar het vreemde lijkt me, dat, nu de groote

schoonma
(weet je i
je oor er l
loofde, de
daan?) pr
ten beluis
van den B
Genechten
hoort van
van chris
zal Nieuw
spreekt in
9 juni j.l.
„Het Par
land“ van
tie van N
vlucht ge
lezen we
den, Al l
Men wee
maar hoog
zien trium
roept Pro
niet same
wij kunne
kan dat w
seeren? E
ruzie mak
brengt zo
het niet-
Schermerl
geduide
tisch socie
een P.S.E
niet bang
onhelder l
zij, de N
die ook h
te gaan v
noodig he
uit de lev
nisme“. A
ons volk
1940 zal
christelijk
oplossing
heden ge
der de on
Oproep d
Dr C. Be
Kraemer,
daarven
spraak, „
wil behoo
heid voor
hechte, re
ontplooi
wil men
heid-zijn,
omdat wij
de persoo
teit.“ De
maar ook
klassege
wing“, di
gegeven
onkerkelij
Amice,
dit alles
En toch
me zijn m
zoo ééntj
sche type
speling op
ven werd
waarmede
dat die m
— men k
G. Seven
spreken. I
prediking
deze hoog
heid, die
heid, dat
„het“ hun
we rusten
des te op
„De
me ligg
met bes
rijkste v
aard zo
mensch
goddeli
eenzelv

kerk, die het recht
u niet aanstond,
u wel aanstonden,
in het recht, dat

was in dezen tien-
r: corruptie optimi
K. S.

V tijdgenoot

de opzienbarende
Pinkster het land
ederland loopt van

destijds van den
lerscheiden predi-
stituut „De Gere-
— deden mee (ze
odaal”), en liepen
de jongelui te ver-
— moesten houden
nt dan kwam de
(ze vergaten, dat
it), en om hun te
w Nederland van
ies zich laten ken-
vereënen in een
in, zonder eenige
er en alleen van-
tillen tijd” ontsto-
— symbiose, m.a.w.
zou heeten. Alle
menig hotel niet

t zicht. Het van
nd was bij de te-
uitgeschoten, dat
el. Als ik zoo de
evangenschap, in
un reël van sta-
land met lijden of
d ik er tientallen
houden vrienden
humannaan.

ette ook één van
waarin de heeren
d voor Economie,
Dr R. van Ge-
al eens het hand-
tzen? Dan sta je
og wel onder de
an het volk! —
p zijn naam heeft
chrift als het on-
acteur. Enfin, —
gang schreef de
gezinde predikant
„Coalitio Chris-
telijke coalitie?”
Wij willen een
heid en liefde(!)
nleving zijn; de
orporatief samen-
op socialistischen

orden is nadat hij
ft eens, toen hij
ikje favoriet was
nd-en-toch-Kuy-
zekstoel gebruikt
hen flink ervan
dienstige niv-
zal mij water te
nput?” (2 Sam.
rde aan op het
vend water heil
tede zijn preekje
opende „Nieuw
chten niet kwijt
t, nu de groote

schoonmaak van Nederland nog pas beginnen moet (weet je nog, hoe de engelsche radio, toen je met je oor er boven op lag vanwege het gevaar, je be- loofde, dat snel en streng zou worden recht ge- daan?) precies dezelfde klanken weer van alle kan- ten beluisterd worden! Ik bedoel niet de klanken van den Blokzijlschen preekstoel, doch die van Van Genechten's en Roskam's „Nieuw Nederland”. Je hoort van alle kanten roepen om den samengang van christendom en humanisme. Hun verbintenis zal Nieuw Nederland van stapel doen loopen. Zoo spreekt in hetzelfde gecombineerde nummer van 9 Juni j.l. „Je Maintiendrai”, en „Christofoor”, en „Het Parool” en „Vrij Nederland”. „Vrij Neder- land” van 17 Mei drukt nog eens af de Proclama- tie van November 1813, toen de Fransen op de vlucht geslagen waren. „Alle partijchap” — zoo lezen we daar — „alle partijchap heeft opgehou- den. Al het geledene is vergeten En vergeven.” Men weet wat daar toen van terecht gekomen is, maar hoopt niettemin thans een „beteren” geest te zien triumpheeren. In „Je Maintiendrai” van Mei '45 roept Prof. Ir W. Schermerhorn uit: „Wij kunnen niet samen theologiseeren: dat wordt ruzie, maar wij kunnen wel samen werken.” Maar het werken, kan dat wel welbewust geschieden zonder theoreti- seeren? En meent men, dat alleen de theologen ruzie maken? Alle theorie leidt tot „ruzie” — en brengt zoo tot de levende daad. Ook de theorie van het niet-theoretiseeren leidt tot „ruzie”. Prof. Schermerhorn geeft aan zijn nog maar vaag aan- gedeutte „beginselen” den naam van „personalis- tisch socialisme”; de N.S.B. maakt dus plaats voor een P.S.B., — als het dien kant uitgaat. Ben jij niet bang, dat de „P” in de laatste verbinding even onhelder blijft als de „N” in de eerste was? Hoe dit zij, de N.V.B. (Nederlandsche Volksbeweging), die ook hem onder haar leiders telt, verklaart uit te gaan van de overtuiging, dat ons volk „bovenal noodig heeft een geestelijke vernieuwing, gevoed uit de levende bronnen van christendom en huma- nisme”. Alsmode, dat „het politieke partijleven in ons volk zich langs andere scheidslijnen dan vóór 1940 zal moeten bewegen; (en) dat met name de christelijke antithese en de klassenstrijd voor de oplossing der maatschappelijke vraagstukken van heden geen vruchtbare beginselen meer zijn.” On- der de ondertekenaars van den aldus sprekenden Oproep der N.V.B. treffen we óók de namen van Dr C. Beekenkamp, Dr J. J. Buskes, Prof. Dr H. Kraemer, Mr J. J. Schokking. En wat die „P” van daareven betreft, die wordt verklaard uit de uit- spraak, „dat fundamenteel in dezen vernieuwings- wil behoort te zijn de eerbied en verantwoordelijk- heid voor den mensch, die slechts in dienst aan een hechte, rechtvaardige en bezielde gemeenschap tot ontplooiing komt”. In dezen personalistischen geest wil men de democratie hervormen. „Persoonlijk- heid-zijn, zie daar ons recht en onze plicht: En omdat wij dit weten, staan wij tegenover allen, die de persoonlijkheid doen opgaan in een collectiv- iteit.” De persoonlijkheid worde geen staatslaaf, maar ook geen partijlid, geen rasgenoot, geen klas- segenoot. Het is alzoo een „mensch-beschou- wing”, die hier den grondslag vormen wil. Ze heet gegeven in het evangelie, doch ook „door talloze onkerkelijke mensen met hartstocht beleden”.

Amice, het lijkt ietwat anachronistisch, tegen dit alles „neen” te zeggen. De hardleersheid zelf. En toch zal het moeten. Christendom en humanis- me zijn nu eenmaal niet te verbinden. Een student, zoo ééntje van het synodalistisch Buchmanniaans- che type, riep een keer uit, ik vermoed onder zin- speling op wat ook onzerzijds nogal eens geschre- ven werd: „humanisme” is het jongste scheldwoord, waarmede ze alles en iedereen doodverven. Ik denk dat die man wel ooren heeft naar de P.S.B. Maar — men kan nooit weten — misschien zal Prof. Dr G. Sevenster van Leiden hem nog kunnen toe- spreken. In zijn inaugurele rede over „De Liefde- prediking in Evangelie en Humanisme” (1933) gaf deze hoogleraar eveneens uiting aan de bezorgd- heid, die ook bij dien student leefde: de bezorgd- heid, dat men alles en nog wat op rekening van „het” humanisme zou schrijven. Goed — dat laten we rusten. Maar dan is het uit dezen mond dan ook des te opmerkelijker, de boodschap te vernemen:

„De gevaren van het zgn. christelijk humanis- me liggen... hierin... dat het zich verbindt met bepaalde ideologieën, waarvan de belang- rijkste wel deze zijn dat de mensch goddelijk van aard zou wezen en dat de ontwikkeling van de menschelijke cultuur met de ontplooiing van den goddelijken geest zelf zou mogen worden ver- eenzelvigd.”

Precies.

Maar juist ditzelfde is óók gezegd door de nazi's met hun op Hegel teruggaande filosofische struc- tuur. Wie de nazi's verslaan wil, en dan, dadelijk nadat zij ter aarde gesmaakt zijn, met hun humanis- tische grondleuzen weer voor den dag komt, die heeft in den grond niets geleerd. Hij vertrappt be- paalde gif-dragers. Maar het gif, dat zij droegen, dat spuit hij ons volk weer in.

Van Sevenster vervolgt:

„In het evangelie zijn de eischen van God uit bepaald, in de humanistische liefdeprediking motiveert men, ook als men zich op bijbelsche teksten beroept, vanuit den (geïdealiseerden) mensch, den mensch naar zijn idee. Het gevolg is, dat de gedachte van den soevereinen leven- den God, veelal geheel verdwijnt en dat daar- door ook verder de bijbelsche liefdeprediking een geheel nieuwen inhoud verkrijgt... Het liefde- ideaal der evangeliën is zoo nauw verbonden met het geloof in den God van het Evangelie, dat het, losgemaakt van dit Godsgeloof, zijn wezen- lijk karakter noodzakelijkerwijs moet verliezen. Het Christelijk humanisme spreekt van „men- schenwaarde”, van de waarde der persoonlijk- heid, van het kindschap Gods. Indien men echter werkelijk contact met het Evangelie wil be- wahren, vergete men niet, dat aan deze termen een niet onbedenkelijke ambiguïteit verbonden is: de „normen” kunnen zeer verschillend van inhoud zijn en alles kan zich radicaal wijzigen, naarmate men de accenten verlegt.” „Het (humanisme) heeft zich doorgaans verbonden met gedachten- complexen, die aan de bijbelsche verkondiging ten eenenmale vreemd zijn.”

Tot zoover Van Sevenster.

OPVOEDING EN ONDERWIS

Fichte tot de duitsche natie

Opmerking: Niet om op „Kampen”, dat sinds zijn karakter prijs gaf, terug te komen, doch om op den oorlogstijd terug te zien, geef ik hier den tekst van de toespraak tot sluiting van den cursus 1940/41 van het voormalige Kampen. K.S.

Voor de tweede maal wordt aan onze hooge- school de cursus voor wat zijn gewonen arbeids- omvang betreft, gesloten in oorlogstijd. Nog zijn de wolken, die verleden jaar ons het uitzicht waren gaan belemmeren, niet weggevaagd; wel is er sinds dien meer dan één zwarte plek bovendien in dat wolkendeek te zien gekomen. Ons officieel orgaan „De Bazuin” behoort nog steeds tot de verboden bladen; zijn koppen met het „hanc tuemur, hac niti- mur” is met een gewerkolf gebroken, en meer dan één lid van ons corpus docentium heeft de nabij- heid van vreemde instanties op onzen bodem op een, aan het probleem der existentialiteit meer dan aan dat der Gegenständlichkeit herinnerende waar- nemingswijze ondervonden, al heeft dan ook tot onze troost aanstonds zoodanige nicht-uninteres- sierte Betrachtungsweise heel onzen kring mogen kenmerken. Want, mochten ook meer dan één van onze gemeenschapsmiddelen wijken, de gemeen- schap bleef. Ons ontbreekt — dank zij die gewerk- kolf — wel het orgaan om publiek te informeren bij den Heraut-redacteur, of hij soms ook aan ons orgaan en zijn redacteur gedacht heeft, toen hij on- langsch schreef, dat „menig kerkelijk blad, waarvan de redacteuren de voorzichtigheid, die thans eisch is, niet betrachtten, de gevolgen daarvan ondervon- den heeft”; maar, alweer tot onzen troost, ons ont- breekt niet de gelegenheid, vast te stellen, dat de reden van 't verbod van bladen blijkbaar aan dezen nog schrijvende Heraut-redacteur, tenzij hij zich in een bloote gissing mocht vergeten hebben, beter bekend is dan aan de getroffen zelfen, die nog steeds geen reden voor het verbod hebben hooren noemen.

Men ziet dus: vóór de zon drijven nog de wolken.

Maar de geschiedenis heeft zulke situaties meer gekend.

't Zal U dan ook niet verwonderen, dat ik, op zoek naar een motief voor het gebruikelijk toe- spraakje tot sluiting van de lessen, heb gedacht, ditmaal, aan dien favoriet aller propaedeuten: Jo- hann Gottlob Fichte, Hoogleraar-redenaar in be-

Zijn critiek is minder scherp geformuleerd dan, naar ik hoop, de jouwe, en dan de mijne. Maar juist daarom kunnen we de huidige N.V.B. of P.S.B. (o die dynamische B(eweging)!) toeroepen: pas op, pas op. Deze critiek ging rechtstreeks de N.S.B. te lijf. Maar ook u! Indien de N.S.B.-ers achter de tralies uw krant mogen lezen, zullen de werkelijke intellectueelen onder hen kunnen mees- muilen: ze zetten daar ons werk aardig voort: „Je maintiendrai...” De ideologie, ten fundamenteele, van de N.S.B.

Herrijzend Nederland?

In het tijdschrift van dien naam, je weet toch wel, van Van Genechten en van Roskam, schreef in het reeds aangehaalde nummer meneer Dr T. Goedewaagen, dien we nog al eens bij den kop hadden in onze Reformatie-nummers van na 10 Mei 1940, dat de dynamische visie (van de B(ewe- ging)!) in de duitsche lijn ligt, die begint bij Cusa- nus en eindigt bij Hegel.

Precies. Beiden hebben gezegd, dat de tegenstel- lingen moesten en moesten samenvallen, dat anti- these en synthese eigenlijk bij elkaar hoorden, en dat de menschelijke cultuur goddelijke bewustwor- ding was. De dynamische eenheid, in N.S.B. of in P.S.B., wat doet het er toe? Alle Ding hat seine Zeit, ieder krijgt zijn beurt.

Amice, ze willen je losmaken van de Kuype- riaansche anti-thesen. Of Kuypers daar niet wel eens mee gegoocheld heeft? Ik zou het niet graag ont- kennen. Gooi de ballast maar gerust over boord. Maar — vlak de antithese niet uit. „Not” kenne juist „das Gebot.”

Met hartelijken groet,
je vriend

ADOLPHUS VENATOR.

zet gebied. Ook hij heeft met de censuur kennis gemaakt; en dan met een dubbele. Eerst met die van de keur-saksische regeering, die het Jenenser Philosophisch Journaal in beslag liet nemen, om- dat Fichte daar God met de zedelijke wereld-orde had geïdentificeerd; een blasphemie, die een terecht vertoord, doch overigens ten onrechte anoniem gebleven pamflettist aanleiding gaf tot het schrij- ven van brieven van een bezorgden vader aan zijn zoon. Daarna met de censuur, die ook Fichte's Reden an die deutsche Nation hadden te passe- ren, eer zij aan den druk konden worden overge- geven; de censuur over Reden, dus, aan de Ber- lijnsche Universiteit gehouden, toen Berlijn door fransche troepen was bezet; de censuur, waarvan hij reeds in de Voorrede gewag maakt, en die, zelve onderdeel der fransche bezettingsapparatuur, onder dagteekening van 13 April 1808 ons een met duit- schen naam ondertekend stuk heeft achtergelaten, opgenomen tusschen Fichte's 13e en de 14e Rede; we vernemen daaruit, dat de professor Fichte pa- pieren had zien verdwijnen onder de handen der censuur.

Oesterreich wijst erop, dat Fichte deze Reden an die deutsche Nation heeft gehouden „unter hoher persönlicher Gefahr”, — in het door franschen be- zette Berlijn. Nu, aan gevaren heeft hij wel zeer vaak bloot gestaan; de romantische „sfeer”, die ditzelfde Berlijn hem in het gezelschap van Frie- drich Schlegel, van Dorothea Veit, van Schleier- macher en van Tieck heeft kunnen bereiden, was toch allesbehalve typeerend voor Fichte's dag- boekstoffen; hij heeft zelfs zijn vrouw gedurende de bezetting van Berlijn moeten achterlaten in de stad, en heeft een ziekte, die zij had opgelopen als verpleegster in een lazaret, van haar overgeërfd, en dit met exitus letalis. Let maar op zijn tijd: in 1806 moest Fichte voor de opdringende franschen de wijk nemen naar Königsberg; en reeds toen heeft hij gearbeid aan de bovengenoemde Reden, die straks, en dan nu te midden van de troepen der bezettende macht te Berlijn gehouden zijn in den winter van 1807 op 1808. Overbekende jaar- tallenwijsheid uit de z.g. „algemeene” geschiede- nis zegt ons voorts meer dan genoeg. Napoleon, die niet in Engeland durfde landen, zocht, volgens J. W. P. Pik, afleiding in een oorlog op het vasteland, „om uit de impasse te geraken”. Hij schond daar- toe duitsch grondgebied, het Badensche. Straks gaapte er een kloof tusschen de duitsche staten; Beieren, Wurtemberg en Baden stonden al spoedig tegenover het onzekere Pruisen; en het daarna vol- gende Rijnverbond dreef de wig nog dieper in het lichaam der duitsche rijkseenheid; Midden-Duitsch land ging een tegenwicht vormen tegen de Noord- en Zuid-Duitsche macht. Vele „reichsunmittel- bare” vorsten werden gemediatiseerd; de kaart van Duitschland onderging een „vereenvoudiging”;